

ANDREJ MILAVEC: »Ribiški čuvaj sem že celo življenje«

Ni muharja na Unici – domačega in tujega – ki ga ne bi poznal ali se z njim vsaj srečal. Midva sva se spoznala, ko sem v osemdesetih letih prejšnjega stoletja začel muhariti. Živo se spominjam svojega prvega muharjenja na Unici. Bil sem čisti začetnik, na ribolov pa me je povabil tedanji direktor Zavoda za ribištvo dr. Jože Ocvirk. Nisva bila še dolgo za vodo, ko je prišel Andrej v kontrolo in Jože naju je seznanil. Od tedaj naprej se srečujeva vsakokrat, ko me želja po muharjenju zanesa na Unico in v dolgih letih se je med nama počasi stkalo prijateljstvo. Vsako srečanje z njim ob reki je dogodek, ki je postal zame nepogrešljiv, skoraj obreden del muharjenja. Do krivolovcev je neizprosno strog ter pravičen in prijazen do muharjev, ki spoštujejo ribolovna pravila, muharsko etiko in naravo. Vse njegovo življenje od rojstva je povezano s Planinskim poljem in Unico. Ko ga vprašam, kako dolgo je že čuvaj, se zasmeje in pravi: »Celo življenje.«

V teh dneh je Unica spet tista lepota, ki leno vijuga po Planinskem polju in ki jo poznamo muharji – čudovita v pomladi, ko narava prekipeva od življenja. Muharji uživajo ob številnih prijemih lipanov, ki pobirajo z bogato obložene mize, kot jo pogrinja reka. Takrat, ko sva se srečala – v marcu – in je nastajal pričujoči prispevek, pa je bila voda rekordno visoka. Poplavlila je spodnji del Planine in Laz ter prebivalce odrezala od sveta. Zato se je pogovor začel prav z visoko vodo. Zanimalo me je, ali se je kaj podobnega zgodilo že tudi kdaj prej. »Visoke vode so na Planinskem polju običajne v času med novembrom in majem. Zadnja zelo visoka voda je bila leta 2000, ko se je septembra začelo deževje, oktobra pa so bile že poplave. Zaselek Malni je bil nedostopen, voda je bila tam visoka dva metra. Viri govorijo, da je bila najvišja voda leta 1892, ko so bili Malni več kot štiri metre pod vodo, za leto 1923 pravijo, da naj bi bila podobna višina kot letos. Dobro se pa še spomnim leta 1947, ko je bila višina le meter nižja kot tokrat. Naša hiša je bila pod vodo, spominjam se, da je poleno priplavalo iz šporgeta, pa ribe so plavale po hiši,« se je pošalil Andrej. »Nekateri se boje, da voda ne bo odtekla do konca maja,« sem dejal v dvomu. »Kje pa, voda bo odtekla najkasneje do sredine aprila, prvega maja bo odličen ribolov, boš videl,« je bil prepričan Andrej. Sicer pa: kdo bi bolje od njega poznal Unico, saj že od leta 1961 opravlja za ARSO meritve višine vode, od leta 1994 pa tudi meritve količine padavin. »Letos je padlo že več kot 500 mm (litrov) padavin na kvadratni meter, kar je več kot tretjina povprečne letne količine padavin, ki je precej stalna,« je podkrepil svojo trditve.

Rojen ob vodi

»Menda je bila tedaj, ko sem se rodil, zelo huda zima. Mama mi je povedala, da me je morala dati v 'ror' (pečico, op. ur.), da nisem zmrznil. Zato sem še zdaj 'prilapjen',« je povedal Andrej in se široko zasmejal.



Andrej Milavec

Andrej se je rodil ob vodi in ob njej živi vse življenje. »Ampak v vodo sem padel pa samo dvakrat, pa so me obakrat pravočasno potegnili ven,« je hudomušno pristavil. Rodil se je leta 1928 v Malnih, v zaselku, ki leži na jugu Planinskega polja. Tam so se naselili prvi ljudje že v začetku 19. stoletja (1812). »To je bil v tistem času zaselek z osmimi ali devetimi hišami, v katerem je živelo okrog sto ljudi. Tam sta bila žaga in mlin, ljudje so imeli živino, imeli so hlapce in dekle. Uničila ga je rapalska meja,« je povedal Andrej. »V osnovno šolo sem hodil v Planino. Šola je bila ob današnji cerkvi. Doma nas je bilo šest fantov in dve puncici. Imeli smo žago in mlin. Oče je bil zelo napreden, imel je jasno vizijo. Bili smo čvrsta obrtniška družina. Želel je, da se šolam v Ljubljani. Zato sem odšel v Ljubljano, kjer smo imeli sorodnike, ter dve leti obiskoval gimnazijo; prvo leto poljansko, ko pa jo je zasedla italijanska

vojska, sem šolanje nadaljeval še eno leto pri salezijancih na Rakovniku.« V Malnih so živeli do leta 1989, pozneje so se preselili v zaselek Hasberg pod istoimenskim gradom, kjer z ženo živita še dandanes.

»Živel sem pod veliko vladarji. Najprej pod kraljem Aleksandrom I., potem pod Petrom II., pa pod Mussolinijem, pod Titom, da o 'ta novih' niti ne govorim. Nikoli nisem bil član nobene stranke, spoštujem pa vse, ki dobro delajo v interesu države,« je dejal Andrej.

Ribiški čuvaj

Ribiški čuvaj je postal leta 1971 in to funkcijo opravlja še dandanes. »Pred menoj sta bila čuvaja Franc Kolar in Jože Ivanič,« mi pove. »Ko sem nastopil čuvajsko službo, je bil direktor Zavoda za ribištvo Ljubljana, predhodnika današnjega Zavoda za ribištvo Slovenije, Ivan Voh. Bil je v redu dečko. Takrat je v Zavodu malo škripalo, pa sem hotel direktorju pomagati z nasvetom. Rekel sem mu, da smo pri nas v zadrugi tudi planirali izgubo, 5 milijonov, bilo pa jo je samo 3 milijone, zato smo razliko pač delili ... No, potem sem zamenjal še dva direktorja, dr. Jožeta Ocvirka in mag. Srečka Perka, z obema sem se dobro razumel. Tudi sedanji direktor Dejan Pehar je 'fejst' fant, tudi z njim se dobro razumeva. Posebno sem vesel, ker je sedaj čuvajsko službo v Zavodu prevzel Miha Petkovšek, ki je zelo skrben in dober čuvaj. Veš, pravi ribiči zelo cenijo, če je čuvaj vedno za vodo. Hočejo ga videti, se pogovarjati z njim. Posebno tuji zelo cenijo lepo naravo, čisto vodo, polno rib. Hočejo kakovosti in red za vodo, za to so pripravljeni plačati tudi visoko ceno ribolovne dovolilnice. Zelo sem vesel, da imamo na zgornjem, muharskem delu Unice ribolovni režim muharjenja z brezзалustnikom in v večjem delu dovoljen le lov s suho muho. Takšen režim zelo pozdravljajo vsi pravi muharji.«

Zanimalo me je, kdaj se je prvič srečal z ribolovom. »Ja, od najbolj ranih let mladosti



Unica je zaznamovala življenje Andreja Milavca od njegovih najrosnejših let.

sem povezan z vodo. Tudi jaz sem kot moji vrstniki lovil ribe z roko in vilicami. Spomnim se, da so bili v času mojega otroštva v Unici potočni raki, ki pa jih od leta 1972 žal ni več. Svoje je naredilo onesnaženje, tovarna ivernih plošč v Cerknici, pa še kdo. Danes je k sreči situacija precej boljša, voda je bolj čista, še posebej Malenščica.

Dobro se spomnim, ko je pokojni Miran Svetina leta 1955 pod kamnitim mostom pri gradu Hasberg v Unico prvič vložil lipana. Prej so bile v njej potočne postrvi, klenci, ščuke, menki, linji. Lipan se je dobro prijel. Je sicer močnejši v borbi za hrano kot potočna postrv, a sta v zgornjem delu kmalu našla dobro sožitje. Spomnim se ujete potočnice, dolge več kot 60 cm, ki je imela v želodcu lipana! To je bila res dobra odločitev, saj danes ribiči – muharji prihajajo na Unico iz vsega sveta prav zaradi lipana. Velika sreča je, da v njej nikoli ni bilo šarenk.« Zanimalo me je, ali je Andrej član katere ribiške družine.

»Nikoli, vedno sem le čuvaj. Ribe in vodo imam zelo rad. Uživam, ko delim veselje ribičev, ki prihajajo na Unico in ujamejo lepo potočnico ali lipana.«

»Kako pa shajaš s kormorani, sivimi čapljami in vidrami,« sem ga vprašal in Andrejev obraz se je v trenutku zmrčilo: »Ne omenjaj mi kormoranov, pa tudi sivih čapelj ne. Prvi kormorani so prišli na Unico tam okrog leta 1990. Takrat jih nismo poznali in nismo bili posebno pozorni nanje. Bolj množično so se pojavili po poplavi leta 1992, v letu 2000 pa so napravili pravi pomor lipanov v Unici in dobesedno izpraznili reko. Vložili smo veliko naporov, da smo vanjo vrnili življenje. Danes skladno z določili Odločbe o plašenju in odstrelu kormoranov budno čuvamo Unico. Spomin na leto 2000 je namreč še preveč živ. Velik problem so tudi sive čaplje, ki posebno na drstiščih postrvi in lipana na Malenščici naredijo veliko škode.

Zelo veliko škode povzročijo tudi menkom, ki se drstijo podnevi in v drstnih jamah pobijajo zarod. Zadnje vidre sem videl v letih med 1950 in 1960, potem pa jih na Unici nisem več opazil.«

Čebelar

Andrejeva velika ljubezen je tudi čebelarjenje, pa sem ga na pol v šali vprašal: »Slišal sem, da si zelo dober prijatelj s čebelami, da te sploh ne pikajo, ko posegaš v njihovo domovanje. Je kaj resnice na tem?« »Ja, čebele so moja ljubezen od mladih nog. Dobro se še spomnim, ko je oče nekoč, ko je nekemu prijatelju našagal deske, dobil v zameno roj čebel. Od tedaj sem bil 'pečen'. Čebelarstvo je še danes ena od mojih najljubših dejavnosti v prostem času,« je zavzeto pripovedoval.

Spomini

»Imaš še kakšnega konjička,« sem bi radoveden še naprej. »Od malega sem tudi lovec, zdaj član Lovske družine Planina. Včasih sem bil veliko na 'jagi', imam tudi zbirko trofej, ki me spominja na tiste čase. Zdaj grem na lov bolj poredko, največ zaradi druženja s starimi kameradi. Nasploh me veseli druženje z ljudmi, še posebno s prijatelji. V življenju je zelo pomembno, da poznaš veliko ljudi. Jaz sem imel srečo, da sem jih prek svoje čuvajske službe spoznal zelo veliko in si pridobil veliko prijateljev tako rekoč z vsega sveta. Bil sem dober prijatelj s pokojnim Edgarem Pitzenbauerjem, legendo muharjenja. Spoznala sva se leta 1990 na Krki in sicer precej neprijetnih okoliščinah, potem pa sva postala velika prijatelja. Za Edgarja je bila Slovenija druga domovina. Ne le da je veliko zahajal na Unico in druge naše vode, s svojo avtoriteto in poznanstvi je pomagal Sloveniji v času, ko je le-ta potrebovala zaveznitvo za mednarodno

priznanje samostojnosti. Zato je tudi prejel slovensko državljanstvo, na katerega je bil iskreno ponosen. Rad se spominjam, kako sta v Planini skupaj z Benom Petkovškom praznovala 120 let (Edgar 80, Beno pa 40). To je bila nepozabna 'fešta'! Edgar je poznal vsak kotic na reki, vsakega lipana. Na Unico je prihajal še, ko so mu skoraj povsem pošle moči in ga je spremljal prijatelj zdravnik. Na plitvini sredi Unice smo mu postavili stol, da je lahko muharil. Dobro se spomnim tudi Taffa in Madeleine Price iz Anglije in Darrela Martina iz Amerike, ki so vrsto let redno vsako leto prihajali muharit na Unico, ter številnih drugih znanih muharjev z vsega sveta.«

Oči

Tako ga kličejo v Planini. Ne ata in ne oče, kot sicer lahko ogovoriš starejšega moža, v katerem začutiš nekaj očetovsko toplega in ljubečega in s katerim se lahko pogovarjaš brez zadržkov ter sklepaš skrivna zaveznitva. Preprosto: oči. Slišati je nenavadno, a prijetno. Oči svojega očeta pokliče otrok, ki mu v svoji nepokvarjenosti neskončno zaupa in ga ima rad. Ne vem, s čim si je Andrej Milavec prislužil to simpatično ime in najbrž tudi nikoli ne bom izvedel, vem pa, da so srečanja z njim vselej prijetna in topla in da se jih že vnaprej veselim.

Unica spet živi v vsej svoji pomladni lepoti. Muharji z vsega sveta se zgrinjajo na ta edinstven košček naše lepe dežele. Tudi oči je z daljnogledom okrog vratu spet v svojem elementu – slaba vest krivolovcev ter drag prijatelj in prijeten sogovornik muharjem, h katerim pride kot ribiški čuvaj in s katerimi rad pokramlja o vsem, kar zanima oba sogovornika. Naj ga zdravje še dolgo vodi na bregove Unice ...

Borut Jerše